

Ríkisútvarpið er undanþegið opinberum álögum. Virðist í stuttu máli koma fram ótvíræð tilhneiging löggjafans í þá átt að gera hlut þess sem beztan. Og ekki virðist unnt að hafna þeirri staðhæfingu gerðarþola, að löggjafinn hafi beinlínis fallizt á nefnda bókhaldstilhögun og þá skoðun forráðamanna Viðtækjaverzlunarinnar og Ríkisútvarpsins og þá meðferð einkasölugjalds, sem þar liggur að baki og að framan er hvoru tveggja lýst.

Með tilliti til alls þessa er ekki annað fyrir hendi en að telja, að margumrædd einkasölugjöld hafi ekki verið álagningarstofn að lögum, og er þannig synjað um framgang þessarar lögtaksgerðar.

Rétt þykir, að málskostnaður falli niður.

Þorsteinn Thorarensen borgarfégeti kvað upp úrskurð þennan.

Því úrskurðast:

Gerð þessi fer ekki fram.

Málskostnaður fellur niður.

Föstudaginn 10. október 1969.

Nr. 136/1968. Þórður Kristjánsson og

Þórður Þórðarson

(Valgarð Briem hdl.)

gegn

Veli h/f og gagnsök

(Logi Guðbrandsson hdl.).

Dóminn skipuðu hinir reglulegu dómara Hæstaréttar.

Útboð. Samningar. Sératkvæði.

Dómur Hæstaréttar.

Aðaláfrýjendur hafa áfrýjað máli þessu með stefnu 2. ágúst 1968. Krefjast þeir sýknu af kröfum gagnáfrýjanda og málskostnaðar úr hans hendi bæði í héraði og fyrir Hæstarétti.

Gagnáfrýjandi hefur áfrýjað málinu með stefnu 1. október 1968, að fengnu áfrýjunarleyfi 20. september s. á. Krefst hann þess, að hinn áfrýjaði dómur verði staðfestur og aðal-

áfrýjendur dæmdir til að greiða honum málskostnað bæði í héraði og fyrir Hæstarétti.

Í útboðs- og vinnulýsingu á byggingu vistheimilis við Dalbraut hér í borg, sem yfirvöld Reykjavíkurborgar gáfu út í júnímánuði 1964, segir meðal annars um jarðvinnu: „Magn fyllingarefnis er áætlað 26000 m³ þjappað, og er þar með talinn frárennslisskurður í Sundlaugaveg“. Á eyðublaði, sem nota skyldi við gerð tilboðs og fylgdi útboðs- og vinnulýsingu þessari, segir um þetta efni: „Jöfnunarverð á jarðvegsskiptum kr. pr. m³ gröftur, fylling og vélþjöppun innifalin. Verð þetta verður notað, hvort sem er til hækkunar eða lækkunar frá uppgefnu magni í lýsingu, þ. e. 26000 m³“. Gögn þessi fengu forráðamenn gagnáfrýjanda í hendur, áður en þeir gerðu tilboð til aðaláfrýjanda um að vinna verk það, sem um er fjallað í málinu. Fyrirsvarsmenn gagnáfrýjanda töldu eigi ljóst, hvernig skilja bæri fyrrgreind ákvæði í útboðslýsingunni, og ræddu um það mál við aðaláfrýjandann Þórð Kristjánsson, svo sem rakið er í héraðsdómi. Samkvæmt eigin skýrslu mátti honum vera ljóst, að fyrirsvarsmenn gagnáfrýjanda töldu, að miða bæri verð-ákvörðun við samanlagt magn þess efnis, sem burtu væri grafið úr grunninum, og þess efnis, sem hann væri síðan fylltur með. Virðist Þórður ekki hafa haft við þetta að athuga og ekki hreyft andmælum, þó að þessi skilningur fyrirsvarsmanna gagnáfrýjanda sé ekki í samræmi við orðalag útboðs- og vinnulýsingarinnar, og ekki hirti hann um að fá skriflega umsögn byggingadeildar borgarverkfræðings um þetta atriði, enda þótt ráð væri fyrir því gert í útboðs- og vinnulýsingunni. Má því ætla, að fyrirsvarsmenn gagnáfrýjanda hafi miðað verðtilboð sitt við þennan skilning. Þegar til þess er litið, hve laust var frá málum þessum gengið af hendi aðilja, er eðlilegast að miða við það, að í raun hafi ekki orðið fullnaðarsamkomulag um ákveðið verð fyrir verk þetta. Ber því samkvæmt grunnrökum 5. gr. laga nr. 39/1922 að leggja til grundvallar það verð, sem gagnáfrýjandi reiknar sér fyrir verkið, enda hafa aðaláfrýjendur ekki leitt rök að því, að það verð sé bersýnilega ósanngjarnt.

Samkvæmt þessu ber að staðfesta hinn áfrýjaða dóm að niðurstöðu til.

Rétt þykir, að málskostnaður fyrir Hæstarétti falli niður.

Dómsorð:

Hinn áfrýjaði dómur er staðfestur.

Málskostnaður fyrir Hæstarétti fellur niður.

Dómur bæjarþings Reykjavíkur 7. maí 1968.

Mál þetta, sem tekið var til dóms hinn 18. þ. m., hefur Völur h/f, Reykjavík, höfðað fyrir bæjarþinginu með stefnu, birtri 26. september 1966, gegn Þórði Kristjánssyni húsasmíðameistara, Bergstaðastræti 60, og Þórði Þórðarsyni, Skeiðarvogi 97, báðum í Reykjavík, til greiðslu in solidum á skuld að fjárhæð kr. 1.049.450.00 með 7% ársvöxtum frá 26. maí 1966 til greiðsludags auk málskostnaðar að skaðlausu að mati réttarins.

Stefndu hafa krafizt þess, að þeir verði sýknaðir af dómkröfum stefnanda og stefnanda verði gert að greiða þeim málskostnað að skaðlausu samkvæmt gjaldskrá Lögmannafélags Íslands.

Borgarstjóranum í Reykjavík hefur verið stefnt til réttargæzlu í máli þessu fyrir hönd borgarsjóðs. Engar dómkröfur hafa verið gerðar á hendur réttargæzlustefnda, og hann hefur heldur engar kröfur gert.

Leitazt hefur verið við að koma á sátt í máli þessu, en sú viðleitni hefur eigi borið árangur.

Málavextir eru þeir, að stefndu, sem báðir eru byggingameistarar, gerðu á árinu 1964 tilboð í byggingu vistheimilis við Dalbraut hér í borg samkvæmt útboðs- og vinnulýsingu, sem gerð var á vegum Almenna byggingafélagsins h/f, en gefin út í júní 1964 af byggingadeild borgarverkfræðings í umboði borgarsjóðs Reykjavíkur, sem var verkkaupi. Er útdráttur af útboðs- og vinnulýsingu þessari lagður fram í málinu sem dskj. nr. 5. Tilboði stefndu í umrætt verk var tekið, og sáu þeir um allar framkvæmdir gagnvart borgarsjóði. Stefndu önnuðust þó ekki alla þætti verksins sjálfir, heldur réðu til 4 undirverktaka samkvæmt tilboðum frá þeim, sem lágu fyrir áður eða samtímis því, að aðaltilboð stefndu var samþykkt af verkkaupa, borgarsjóði Reykjavíkur. Meðal þeirra, sem stefndu þannig framseldu hluta

verksins, var stefnandi máls þessa. Skyldi verk stefnanda vera að annazt jarðvegsskipti í grunni byggingarinnar.

Um þennan þátt verksins segir svo í útboðs- og vinnulýsingunni á dskj. nr. 5 (á tilboðsblaði á forsiðu): „Jöfnunarverð á jarðvegsskiptum kr. pr. m³ gröftur, fylling og vélþjöppun innifalin. Verð þetta verður notað, hvort sem er til hækkunar eða lækkunar frá uppgefnu magni í lýsingu, þ. e. 26000 m³“.

Í útboðs- og vinnulýsingunni á dskj. nr. 5, bls. 15, undir fyrir-sögninni „Jarðvinna“, er gerð nákvæmari grein fyrir þessu um-rædda verki. Þar segir meðal annars: „Fjarlægja skal allan lausan jarðveg úr grunni, en dýpi hans er 3 til 5 metrar. Reikna skal með að grafa þurfi ca. 4 til 6 m út fyrir húsalínur. Þegar upp-grefti er lokið, skal fylla í allan grunninn með þjappanlegri ofaníbúðarmöl. Skal dreifa henni í 30 cm lögum, bleyta þau og vélþjappa vandlega“. Síðan segir: „Magn fyllingarefnis er áætlað 26000 m³ þjappað, og er þar með talinn frárennslisskurður í Sundlaugaveg ...“.

Það, sem nú hefur verið rakið, er útdráttur úr útboðs- og vinnu-lýsingu þeirri, sem byggingadeild borgarverkfræðings Reykja-víkurborgar gaf út í júní 1964 í sambandi við framangreint vist-heimili við Dalbraut. Á grundvelli þessarar útboðs- og vinnulýs-ingar sendu stefndu inn tilboð sitt í verkið, sem síðar var sam-þykkt af Reykjavíkurborg.

Svo sem áður getur, framseldu stefndu einn þátt byggingar-framkvæmdanna til stefnanda máls þessa, þ. e. a. s. jarðvegs-skiptin í grunni byggingarinnar. Um þetta framsal er eigi til annar „skriflegur samningur“ heldur en handskrifað óundirritað og ódagsett plagg, sem lagt hefur verið fram sem rskj. nr. 14 og hljóðar svo: „Jöfnunarverð á jarðvegsskiptum kr. pr. m³ 89.00 gröftur, fylling og vélþjöppun innifalin 20.000.00 × 89 = 2.314.000.00“.

Áður en „samningur“ þessi var gerður, sem mun hafa verið í ágúst 1964, höfðu forsvarsmenn stefnanda fengið í hendur fram-angreinda útboðs- og vinnulýsingu á rskj. nr. 5 svo og uppdrátt, er sýndi, hvernig grafa átti, sbr. rskj. nr. 4. Uppdráttur þessi, sem dagsetur er 30. júní 1964, er gerður á verkfræðiskrifstofu Almenna byggingafélagsins, og er hann merktur 443-02.

Stefnandi hófst handa um verk þetta hinn 27. nóvember 1964 og lauk framkvæmd þess 26. maí 1966. Greiðslur til stefnanda fyrir verkið voru inntar af hendi af stefndu, þar sem stefnandi var eigi beinn aðili að verkinu gagnvart Reykjavíkurborg.

Greiðslufyrirkomulagið til stefnanda miðaðist við framgang verksins og var í samræmi við greiðslur frá Reykjavíkurborg til stefndu, en samkvæmt verksamningi stefndu við Reykjavíkurborg áttu greiðslur að dreifast á byggingartímabilið þannig, að samræmi yrði á milli greiðslu byggingarkostnaðar og framgangs byggingarframkvæmdanna í heild. Yfirlit yfir greiðslur þær, sem stefndu hafa innt af hendi til stefnanda vegna verks hans, er svolátandi:

„8. desember 1964	kr. 150.000.00
19. desember 1964	— 300.000.00
9. janúar 1965	— 100.000.00
9. febrúar 1965	— 100.000.00
13. febrúar 1965	— 300.000.00
1. marz 1965	— 100.000.00
10. marz 1965	— 75.000.00
20. marz 1965	— 250.000.00
30. apríl 1965	— 250.000.00

Samtals kr. 1.625.000.00“.

Svo sem sést á yfirliti þessu, var síðasta greiðsla stefndu til stefnanda vegna verks þessa innt af hendi hinn 30. apríl 1965. Eftir það stöðvuðu stefndu greiðslur til stefnanda, enda var þá kominn upp ágreiningur milli þeirra um það, hvernig skilja bæri samkomulag þeirra um verk þetta. Hélt stefnandi því fram, að sér bæri jöfnunarverð, kr. 89.00 fyrir hvern rúmmetra af grefti og einnig kr. 89.00 fyrir hvern rúmmetra af fyllingarefni, sem hann setti í grunninn. Stefndu lögðu aftur á móti þann skilning í samning þeirra um verk þetta, að þeim bæri einungis að greiða kr. 89.00 fyrir hvern rúmmetra af fyllingarefni, sem sett væri í grunninn, en hins vegar ekki sérstaklega fyrir hvern rúmmetra af grefti.

Þrátt fyrir þennan ágreining lauk stefnandi við verkið hinn 26. maí 1966, svo sem fyrr greinir.

Verkið reyndist þannig, að gröftur var 13.850.00 m³ og fylling 16.200.00 m³, eða samtals 30.050.00 m³, sem nemur með kr. 89 pr. rúmmetra kr. 2.674.450.00. Upp í þessa fjárhæð kveður stefnandi stefndu hafa greitt kr. 1.625.000.00. Mismunurinn, kr. 1.049.450.00, er stefnufjárhæðin.

Verður nú vikið að yfirheyrslum í máli þessu.

Björgvin Ólafsson, stjórnarformaður Valar h/f, hefur skýrt

svo frá, að hann hafi lítil afskipti haft af samningum um verk það, er mál þetta fjallar um. Í upphafi hafi stefndi Þórður Kristjánsson hringt í sig og spurt sig, hvort Völur h/f gæti leyst verk þetta af hendi, en Þórður hafi vitað, að Völur h/f ætti tæki til þessara verka. Kvaðst Björgvin hafa vísað Þórði á framkvæmdastjóra Valar h/f, Ólaf Þorsteinsson, og verkfræðing Valar h/f, Þór Aðalsteinsson. Hafi þeir síðan samið um verkið við stefndu. Björgvin Ólafsson tók fram, að í fyrsta samtalinu við stefnda Þórð Kristjánsson hafi þeir rætt um stærð og magn verksins. Hafi Þórður Kristjánsson svarað því til, að gröfturinn væri um 12—13 þúsund rúmmetrar og fyllingin eitthvað svipuð. Björgvin kvaðst hafa gert þá athugasemd, að það mætti reikna með 20—25% meira magni vegna þjöppunarinnar á efninu. Stefndi Þórður Kristjánsson hafi þá sagt, að kjallari væri undir hluta hússins og mundi það leiða til þess, að minna fyllingarefni þyrfti í grunninn, þannig að fyllingarefni yrði svipað og uppgröfturinn, þ. e. um 13.000.00 m³ af hvoru. Björgvin kvaðst hafa rætt tilboðið við Ólaf Þorsteinsson, áður en Völur h/f gerði tilboðið. Hafi hann átt stutt símtal við Ólaf, sem sagði Björgvin, að þeir væru búnir að reikna út tilboð í verkið miðað við 13.000.00 m³ uppgröft og 13.000.00 m³ fyllingu, 89.00 kr. á rúmmetra, eða samtals kr. 2.314.000.00. Björgvin, sem kveðst vera vanur alls konar verktakavinnu á þeim vettvangi, sem hér um ræðir, kvaðst hafa talið, að unnt væri að samþykkja slíkt tilboð þrátt fyrir slæmar aðstæður. Kvaðst hann hafa samþykkt, að stefnandi gerði þetta tilboð í verkið.

Ólafur Þorsteinsson, framkvæmdastjóri stefnanda, hefur skýrt svo frá, að hann ásamt Þór Aðalsteinssyni, verkfræðingi hjá stefnanda, hafi samið um umrætt verk við stefnda Þórð Kristjánsson. Ólafur kvaðst fyrst hafa fengið teikninguna af verkinu á dskj. nr. 4 til athugunar, en daginn eftir hafi hann fengið útboðs- og vinnulýsinguna á dskj. nr. 5. Auk þess hafi þeir farið á staðinn og litið á aðstæður.

Í málinu hefur verið lögð fram skýrsla, sbr. rskj. nr. 12, undirrituð fyrir hönd Valar h/f af Þór Aðalsteinssyni og Ólafi Þorsteinssyni. Skýrsla þessi er svohljóðandi:

„Þórður Kristjánsson byggingameistari fór þess á leit við okkur, að við gerðum tilboð í jarðvegsvinnu við vistheimili við Dalbraut. Fengum við í hendur uppdrátt Almenna byggingafélagsins nr. 443-02. Á þessum uppdrætti eru gefin upp mál á fjarlægð uppgrafar frá húslínunum, en engin mál á húsum. Einnig eru teikn-

aðar inn hæðarlínur og nokkrir kótar á föstum botni. Uppgefið var, að magn það, sem bjóða ætti í, væri 26.000 m³. Innifalið skyldi vera að grafa og fylla í frárennslisskurð í Sundlaugaveg, en engar upplýsingar lágu fyrir um efnismagn.

Útreikningar á jarðvegsmagni í grunni gaf ca. 13 þús. m³ gröft og 15 þús. m³ fyllingu, reiknað eftir uppdr. ABF nr. 443-02.

Þar sem grein sú, sem fjallar um jöfnunarverð á jarðvegsskiptum, á tilboðsblaði, er mjög ógreinileg, báðum við Þórð Kristjánsson um að fá nánari skýringar hjá réttum aðilum hjá borgaryfirvöldum. Tilkynnti Þórður okkur, að þeirra úrskurður hefði hljóðað upp á, að hér væri um að ræða 13 þús. m³ gröft og 13 þús. m³ fyllingu og að bjóða ætti í jöfnunarverð á samanlögðu magni, þ. e. a. s. 26 þús. m³.

Þessar upplýsingar komu vel heim við áður útreiknaðar magn-tölur að stærðargráðu til. Töldum við því, að hér væri rétt með farið, og gerðum tilboð samkvæmt því í 13 þús. m³ gröft og 13 þús. m³ fyllingu, samtals 26 þús. m³ á kr. 89.00 pr. m³, samtals kr. 2.314.000.00“.

Skýrsla þessi var lesin fyrir Ólafi Þorsteinssyni í réttinum. Kannaðist hann við nafnritun sína undir skjalinu og kvað þar rétt frá greint.

Enn fremur var Ólafi Þorsteinssyni sýnt dskj. nr. 14 (sjá fyrr í dóminum), og áleit Ólafur, að Þór Aðalsteinsson hefði skráð skjalið eigin hendi og afhent stefnda Þórði Kristjánssyni skjalið sem tilboð.

Ólafur Þorsteinsson kvað stefnanda hafa haft mjög skamman tíma til að ganga frá tilboði sínu, minnti Ólaf, að stefnandi hafi fengið aðeins einn dag til að ganga frá tilboðinu.

Þór Aðalsteinsson verkfræðingur, einn af hluthöfum Valar h/f, hefur komið fyrir dóminn. Þór var sýnt dskj. nr. 14 (sjá fyrr í dóminum). Þór kvaðst hafa skráð skjal þetta eigin hendi og afhent stefnda Þórði Kristjánssyni skjalið sem tilboð stefnanda. Þór kvað textann í skjalinu vera orðrétt upp tekinn úr útboðs- og vinnulýsingunni á dskj. nr. 5, en tölunum um fjárhæðir bætt inn í. Framangreint dskj. nr. 12 var lesið fyrir Þór Aðalsteinsson, og kvað hann þar rétt frá greint og kannaðist við nafnritun sína á skjalinu. Þór kvaðst hafa reiknað út magnið, eins og segir í dskj. nr. 12, samkvæmt uppdrættinum á dskj. nr. 4, sem greint er frá fyrr í dóminum. Tók Þór fram, að endanlegar magntölur hafi komið vel heim við ofangreindan útreikning.

Stefndi Þórður Kristjánsson hefur komið fyrir réttinn. Var

skýrsla Björgvins Ólafssonar hér að framan lesin fyrir Þórði. Kvaðst hann ekkert sérstakt hafa við þessa skýrslu að athuga. Síðan er bókað eftir Þórði Kristjánssyni eftirfarandi: „Mætti kveðst þó telja fráleitt, að hann hafi talað um þessa 13.000.00 m³, eins og Björgvin ræðir um, enda hafi hann ekki verið búinn að gera mælingar á magninu og engin önnur tala verið gefin upp um magnið en 26.000.00 m³, sem getið er í verklýsingu dskj. nr. 5“.

Þórður Kristjánsson kvaðst sjálfur hafa samið við Ólaf Þorsteinsson og verkfræðinginn Þór Aðalsteinsson um verkið, eftir að hann ræddi við Björgvin Ólafsson. Aðrir hafi ekki verið viðstaddir eða haft milligöngu um samningsgerðina. Þórður kvaðst hafa afhent Ólafi og Þór öll gögn um verklýsingu viðvirkjandi þessum þætti verksins, þar á meðal eintak af teikningunni á dskj. nr. 4 og útboðs- og vinnulýsinguunni á dskj. nr. 5.

Þórði var kynntur „samningurinn“ á dskj. nr. 14. Hann kvaðst hafa mótttekið frumrit þessa skjals frá þeim Þór og Ólafi. Sagði Þórður, að ekki hefði verið gerður annar skriflegur samningur um verkið en sá, að þeir hafi afhent sér dómsskjal nr. 14.

3. málsgreinin á rskj. nr. 12 var lesin fyrir Þórði Kristjánssyni í réttinum. Málsgrein þessi er svohljóðandi: „Þar sem grein sú, sem fjallar um jöfnunarverð á jarðvegsskiptum, á tilboðsblaði, er mjög ógreinileg, báðum við Þórð Kristjánsson um að fá nánari skýringar hjá réttum aðilum hjá borgaryfirvöldum. Tilkynnti Þórður okkur, að þeirra úrskurður hefði hljóðað upp á, að hér væri um að ræða 13 þús. m³ gróft og 13 þús. m³ fyllingu og að bjóða ætti í jöfnunarverð á samanlögðu magni, þ. e. a. s. 26 þús. m³“. Í tilefni af þessari málsgrein sagði Þórður Kristjánsson, að annar hvor, Þór eða Ólafur, hafi hringt í sig og sagt sér, að ósamræmi væri í útboðslýsinguunni og teikningu, þar sem þeirra útreikningur væri um 13.000.00 m³. Kvaðst Þórður hafa borið þetta undir Gísla Teitsson, skrifstofustjóra hjá Innkaupastofnun Reykjavíkurborgar, sem hafi fjallað um mál þetta fyrir hönd borgaryfirvalda. Hafi Gísli Teitsson sagt, að svona gæti komið fyrir, en það væri venjulega skýrt tekið fram í útboðslýsingu, að magn væri áætlað. Það, sem raunverulega væri beðið um, væri ákveðið verð á magni, það er á m³ samkvæmt verklýsingu. Kvaðst Þórður Kristjánsson hafa farið til Ólafs og Þórs og sagt þeim, að hann hafi farið til Gísla Teitssonar og rætt við hann um málið og Gísli hefði sagt, að vel gæti verið, að áðurgreindum gögnum bæri ekki saman, en af hálfu borgaryfirvalda væri að-

eins beðið um tilboð í verð pr. rúmmetra, eins og segir í verklýsingu. Þórður kvaðst hins vegar ekki hafa gert sér ljóst, hvernig tilboðsgefendur hugsuðu sér tilboð sitt. Þórður tók fram, að hann hafi ekki vefengt út af fyrir sig mælingar og útreikninga þeirra Ólafs og Þórs, og talið, að þeir væru réttir, en kvaðst ekki hafa haft neina aðstöðu til þess að reikna magnið út eða sannprófa það.

Lögmaður stefnanda spurði Þórð Kristjánsson eftirfarandi spurningar í réttinum: „Var mætta ljóst, þegar Þór lagði fram tilboðið á rskj. nr. 14, þar sem þeir höfðu talað um áður, að gröfturinn væri 13 þús. teningsmetrar og uppfyllingin 13 þús. teningsmetrar, hvort tilboðið væri miðað við gröft + fyllingu pr. teningsmeter eða gröft og fyllingu hvort í sínu lagi“. Þórður Kristjánsson svaraði þessu þannig: „Mér var þetta fyllilega ljóst, að það gæti verið rétt, sem þeir héldu fram, að gröftur væri 13 þús. teningsmetrar og uppfylling 13 þús. teningsmetrar, og gröftur, fylling og vélþjöppun væri kr. 89.00 pr. rúmmeter, við setjum þá 26 þús. rúmmetra á kr. 89.00 sögðu þeir, en ég var viðstaddur, þegar Þór skráði dskj. nr. 14. Þá hélt ég, að þessi 26. þús. rúmmetra tala væri tekin beint upp úr verklýsingunni til þess að rugla ekki áætlað magn, sem gefið er upp í verklýsingunni“.

Stefnandi byggir dómkröfur sínar á því, að hann hafi annazt jarðvegsvinnu við svonefnt vistheimili við Dalbraut hér í borg. Hafi verkið verið fólgið í því að flytja burt jarðveg og fylla upp með jarðvegi, eins og nánar er lýst á teikningunni á dskj. nr. 4 og útboðs- og vinnulýsingunni á dskj. nr. 5. Uppgefið hafi verið, að magn það, sem grafa ætti og fylla, væri alls 26 þús. m³. Í útboðs- og vinnulýsingunni á rskj. nr. 5, sem stefndi Þórður Kristjánsson hafi sýnt forsvarsmönnum stefnanda, hafi grein sú, sem fjallaði um jarðvegsskiptin, verið ógreinileg og hafi forsvarsmenn stefnanda því óskað nánari skýringa. Hafi stefndi Þórður Kristjánsson þá tjáð þeim, að úrskurður borgaryfirvalda væri, að hér væri átt við 13 þús. m³ gröft og 13 þús. m³ fyllingu og bjóða ætti í jöfnunarverð á samanlögðu magni, þ. e. 26 þús. m³. Þessi útreikningur hafi nokkurn veginn komið heim við þær teikningar, sbr. rskj. nr. 4, sem stefnandi hafi fengið til athugunar, enda hafi það reynzt svo í framkvæmd. Stefnandi hafi á þessum grundvelli gert tilboð sitt, kr. 89.00 pr. m³ af grefti og kr. 90.00 pr. m³ af fyllingu, og hefði það orðið kr. 2.314.000.00, ef rúmmetrafjöldi í útboðslýsingu hefði staðizt, en samkvæmt útboðslýsingu skyldi verðið pr. m³ notað, þótt magnið samkvæmt út-

boðslýsingunni hækkaði eða lækkaði. Stefndu hafi síðan greitt stefnanda samkvæmt þessum skilningi allt fram í apríl 1965, en þá hafi stefndu stöðvað greiðslur og borið fyrir sig, að í tilboði stefnanda um kr. 89.00 á hvern rúmmetra fælist bæði gröftur og fylling. Þennan skilning hefur stefnandi ekki getað fallizt á, og bendir hann á, að orðið jöfnunarverð hafi enga merkingu í samkomulaginu nema því aðeins, að átt sé við sama verð fyrir hvern grafinn rúmmetra og fyrir hvern rúmmetra af fyllingu, enda hefði þá orðið að taka fram sérstaklega í samkomulaginu, að eingöngu ætti að greiða fyrir hvern rúmmetra af fyllingu.

Þá bendir stefnandi enn fremur á, að útilokað sé við verk eins og þetta og samkvæmt teikningu og vinnulýsingu, að sami rúmmetrafjöldi sé af grefti og fyllingu, og þess vegna sé ólíklegt, að ætlast hafi verið til, að tilboð á rúmmetra fæli í sér bæði gröft og fyllingu. Það hafi og reynzt svo, að fyllingin hafi verið 2.350 rúmmetrum meiri heldur en gröfturinn. Heildarmagn samanlagt á grefti og fyllingu hafi verið samtals 30.050 rúmmetrar, sem sé nálægt því, sem stefnandi hafi gert ráð fyrir í tilboði sínu, þ. e. a. s. 26 þús. m³. Hins vegar sé heildarmagnið á grefti og fyllingu langt frá þeim skilningi, sem stefndu haldi nú fram, þ. e. a. s. að eingöngu eigi að reikna verkið eftir fyllingarefninu, en fyllingin hafi ekki verið nema 16.200 m³. Varla sé hugsanlegt, að verkfræðingar borgaryfirvalda hafi gert slíka villu í útreikningum sínum. Að endingu hefur stefnandi bent á, að það skipti verulegu máli, þegar boðið sé í verk, hversu stórt það sé. Í tilboði sínu hafi þeir gert ráð fyrir því, að verkið yrði um það bil 26 þús. m³, en ef þeir eigi nú aðeins að fá greitt fyrir fyllinguna, sem hafi verið 16.200 m³, sé grundvöllurinn fyrir tilboði þeirra orðinn allur annar heldur en þeir hafi mátt gera ráð fyrir samkvæmt teikningu af verkinu og þeim upplýsingum, sem þeir hafi fengið hjá stefnda Þórði Kristjánssyni.

Stefndu byggja dómkröfur sínar á því, að heildarmagn fyllingarefnisins í grunninn hafi verið áætlað 26 þús. m³. Hér hafi verið um ágizkun að ræða, en ekki nákvæma mælingu, enda beinlínis gert ráð fyrir því, að um gæti verið að ræða hvort heldur meira magn eða minna. Nákvæmni í þessu efni skipti heldur eigi máli, þar sem tilboð stefnanda hafi miðazt við verð pr. einingu, en ekki heildarmagnið. Hér sé og á önnur eðlileg skýring: Það hafi verið á huldu í upphafi, hve djúpt hafi þurft að grafa, og óvíst, hve langt yrði grafið út fyrir húslínur. Vísa stefndu hér um til þess, sem áður hefur verið rakið úr útboðs- og vinnulýsingu, en

þar segir dýpt grunnsins 3—5 metra, fjarlægð út fyrir húsínu 4—6 metra.

Þegar uppgreftinum hafi verið lokið, hafi verið framkvæmd á vegum verkkaupa mæling á rúmmáli grunnsins. Hafi þá fyrst fengið nákvæmt mál til þess að fara eftir. Þá hafi komið í ljós, að upphafleg áætlun hafi verið til mikilla muna of há. Þegar hér var komið, höfðu stefndu þegar greitt stefnanda kr. 1.625.000.00, eða nokkru meira en þeir höfðu sjálfir fengið greitt frá verkkaupa vegna þessa þáttar byggingarframkvæmdanna. Var nú ljóst orðið, að stefnandi hafði fengið greitt meira en honum hafi borið samkvæmt samningi aðiljanna. Síðan hafi kröfum hans um frekari greiðslu frá stefndu algerlega verið synjað.

Stefndu reisa kröfur sínar á því, að stefnandi sé þegar búinn að fá fulla greiðslu fyrir umrætt verk, og raunar miklu meira til. Endurgjald það, sem stefnanda var áskilið fyrir verkið, hafi verið jöfnunarverð pr. einingu af efnismagni grunnsins og í því einingarverði hafi verið innifaldir allir þættir verksins, þ. e. kostnaður við uppgröft, fyllingu og þjöppun. Sjálft orðalagið í aðaltilboðinu, útboðs- og vinnulýsingunni á rskj. nr. 5 svo og samkomulag aðiljanna á rskj. nr. 14 gefi þetta órækt til kynna. Stefndu telja því, að hér sé ekki um neitt að villast og að skilningur stefnanda á þessu sé bersýnilega rangur, enda sé hann algerlega ósamrýmanlegur þessu orðalagi. Stefndu telja enn fremur ýmis önnur rök renna stoðum undir sinn málflutning:

Í fyrsta lagi hafi þeir miðað tilboð sitt til verkkaupa við þann skilning, sem þeir halda fram, og skilningur verkkaupa á þessu atriði sé sá sami og skilningur stefndu. Þannig hafi stefndu verið tjáð af verkkaupa, að ofgreiðsla sú til stefnanda, sem áður getur, komi til frádráttar við endanlegt uppgjör milli verkkaupa og stefndu sem verksala.

Í öðru lagi benda stefndu á, að aðrir, sem hafi boðið í þetta sama verk, hafi lagt sama skilning í álitaefnið eins og stefndu. Boðin hafi verið misjöfn og hafi stefnandi átt lægsta boð.

Í þriðja lagi telja stefndu það liggja í augum uppi, að kostnaður við uppgröft sé mun minni en við uppfyllingu. Komi þar til, að uppfyllingarefnið sé mjög dýrt svo og flutningskostnaður þess um langan veg. Með þær staðreyndir einar í huga sé auðsætt, hver fjarstæða það sé að leggja að jöfnu kostnað við hvort um sig, þ. e. gröft og fyllingu, eins og stefnandi geri.

Dómarar í máli þessu eru: Magnús Thoroddsen borgardómari

ásamt meðdómendunum Braga Þorsteinssyni verkfræðingi og Júlíusi Sólnes verkfræðingi.

Niðurstaða Júlíusar Sólnes verkfræðings og Magnúsar Thor-oddsens borgardómara:

Í útboðs- og vinnulýsingu þeirri, sem verksamningur stefndu og Reykjavíkurborgar er byggður á, eru notuð orðin „jöfnunarverð á jarðvegsskiptum“. Orðið „jöfnunarverð“ hefur ekki ákveðna og ótvíræða merkingu í mæltu máli. Að vísu er talað um jöfnunarverð á t. d. mjólk eða benzíni, en sú merking, sem orð þetta hefur í þeim samböndum, kemur eigi að haldi við úrlausn þessa máls. Ekki er heldur í ljós leitt, að þetta orð hafi sérstaka ákveðna og ótvíræða merkingu í hópi byggingamanna eða verktaka, svo sem aðilja þessa máls. Verður því heldur eigi byggt á sérhæfðri merkingu þessa orðs í ákveðnum hópi manna.

Orð þetta er því afleitt til notkunar í löggerningi og því fráleitt að taka það upp í útboðs- og vinnulýsinguna án fullnægjandi skýringa.

Af hálfu stefndu er því haldið fram, að þeir hafi skilið orðin „jöfnunarverð á jarðvegsskiptum“ þannig, að það tæki einungis til þess fyllingarefnis, er færi í grunninn, eftir að grafið hafði verið upp úr honum. Er það þó ekkert eðlilegri skilningur en sá, er fyrirsvarsmenn stefnanda hafa lagt í orð þessi.

Hins vegar ræður það ekki úrslitum þessa máls, hvern skilning stefndu lögðu í orð þessi í samningi sínum við Reykjavíkurborg, heldur það, hvernig staðið var að samningum við stefnanda.

Í „samning“ málsaðilja á dskj. nr. 14 er tekið óbreytt orðalagið úr útboðs- og vinnulýsingunni á dskj. nr. 5. Eigi leiðir það þó til þess, að stefnandi sé bundinn af þeim skilningi, er stefndu lögðu í orð þessi. Eftir að fyrirsvarsmenn stefndu höfðu fengið í hendur teikningu af grunninum og margnefnda útboðs- og vinnulýsingu, óskuðu þeir eftir nánari skýringum hjá stefnda Þórði Kristjánssyni á grein þeirri, er fjallaði um jöfnunarverð á jarðvegsskiptum. Kveðast fyrirsvarsmenn stefnanda, þeir Þór Aðalsteinsson og Ólafur Þorsteinsson, þá hafa tjáð stefnda Þórði Kristjánssyni, hvern skilning þeir legðu í orðalag útboðs- og vinnulýsingarinnar og hvernig þeir mundu reikna einingarverðið við framkvæmd verksins samkvæmt því tilboði, sem þeir gerðu stefndu, sbr. dskj. nr. 14.

Þegar þetta er virt, verður að telja, að stefnda Þórði Kristjánssyni hafi mátt vera það ljóst, hvernig fyrirsvarsmenn stefnanda hugðust reikna endurgjald fyrir verkið samkvæmt tilboði stefn-

anda. Úr því að stefndi Þórður Kristjánsson, sem kom fram við gerð samninga þessara f. h. stefndu, tók eigi þegar af skarið um það, hvern skilning stefndu legðu á þetta vafamál, og mótmælti skilningi fyrirsvarsmanna stefnanda, verður að telja, að stefndu hafi við samningsgerðina orðið bundnir gagnvart stefnanda samkvæmt þeim skilningi, er fyrirsvarsmenn hans lögðu í samnings-tilboð stefnanda. Það styður og þessa niðurstöðu, að í „samningi“ málsaðilja er útreikningur á heildarupphæð verksins miðaður við magntöluna 26.000 m³. Verður því að líta svo á, að samkomulag hafi verið gert um áætlaðan heildarkostnað verksins kr. 2.314.000.00. Samkvæmt venju um slíka samninga á heildarupphæðin að hækka og lækka samkvæmt einingarfjölda, þegar endanlegt magn verksins liggur fyrir, enda sé þá eigi um meiri háttar frávik frá áætluðu heildarmagni að ræða. Verða stefndu því dæmdir til að greiða stefnanda hina umstefndu fjárhæð ásamt vöxtum, svo sem krafizt hefur verið.

Með tilvísun til 178. gr. laga nr. 85/1936 um meðferð einkamála í héraði þykir rétt, að málskostnaður falli niður.

Dómsorð

Júlíusar Sólnes verkfræðings og Magnúsar Thoroddsens borgardómara:

Stefndu, Þórður Kristjánsson og Þórður Þórðarson, greiði in solidum stefnanda, Veli h/f, kr. 1.049.450.00 með 7% ársvöxtum frá 26. maí 1966 til greiðsludags.

Málskostnaður fellur niður.

Dómi þessum þer að fullnægja innan 15 daga frá lögbirtingu hans að viðlagðri aðför að lögum.

Sératkvæði

Braga Þorsteinssonar verkfræðings:

Málsaðiljar hafa engan skriflegan samning gert um verk það, sem hér er um fjallað, annað en plagg það, sem stefnandi, Völur h/f, lagði fram sem tilboð, sjá rskj. nr. 14.

Plagg þetta er samið og ritað af trúnaðarmanni stefnanda. Orðalag og magntölur eru þar í samræmi við það, sem stendur í útboðslýsingu dskj. nr. 5, en þar segir svo: „Jöfnunarverð á jarðvegsskiptum kr. pr. m³ gröftur, fylling og vélþjöppun innifalin. Verð þetta verður notað, hvort sem er til hækkunar eða lækkunar frá uppgefnu magni í lýsingu, þ. e. 26000 m³“. Síðar á dskj. nr. 5: „Magn fyllingarefnis er áætlað 26000 m³“, o. s. frv.

Á fyrrnefndu tilboði stefnanda, rskj. 14, stendur: „Jöfnunar-verð á jarðvegsskiptum kr. pr. m³ 89.00 gröftur, fylling og vél-þjöppun innifalin $26000 \times 89 = 2.314.000.00$ “.

Við yfirlestur á rskj. nr. 14 verður ekki annað séð en stefnandi hafi boðið í verkið samkvæmt skilmálum útboðslýsingar.

Hafi stefnandi viljað bjóða í verkið á öðrum forsendum en útboðslýsing tilgreinir eða hafi hann skilið ákvæði útboðslýsingar á annan hátt en þar kemur fram samkvæmt orðanna hljóðan, hefði honum verið í lófa lagið, og enda skylt, að orða tilboð sitt á þann hátt, að glögglega kæmi fram, að tilboð hans miðaðist við afbrigði frá útboðslýsingu.

Orðaskipti þau milli stefndu og stefnanda, sem frá er skýrt við yfirheyrslur, eru óljós, og verða engar ályktanir af þeim dregnar, er áhrif hafi á dómsniðurstöðu.

Þar sem engar kröfur eru hafðar uppi á þeim forsendum, að útboðið og umsamið verk er fast að því tvöfalt meira að magni en rétt reyndist, þegar til framkvæmda kom, verður hér ekki tekin afstaða til þessa atriðis.

Dómsorð mitt er:

Stefndu, Þórður Kristjánsson og Þórður Þórðarson, eiga að vera sýknir af dómkröfum stefnanda, Valar h/f.

Málskostnaður fellur niður.
